Soili Vasikainen,
tiedeasiainneuvos
Opetus- ja kulttuuriministeriö
18.5.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023 – 2026 todetaan, että Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman, tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan (TKI-tiekartta) sekä parlamentaarisen tki-työryhmän mukaisesti. Vuoden 2023 valtion T&K-panosten kokonaisuutta on korotettu 344 milj. eurolla edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna ja verotuloarvioissa on huomioitu tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys, jonka verotuottoa alentavaksi vaikutukseksi on arvioitu vuositasolla 100 milj. euroa.

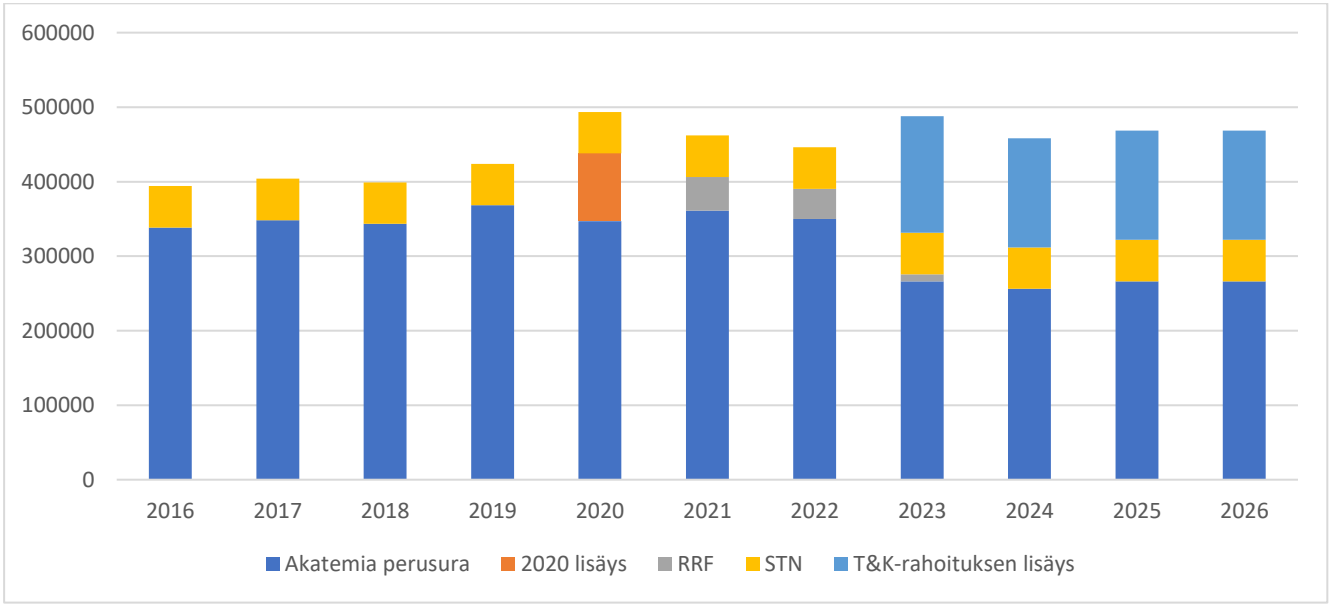
Edelleen todetaan, että **Suomen Akatemian** tutkimushankevaltuutta korotetaan pysyvästi 146,5 milj. euroa, minkä lisäksi vuodelle 2023 osoitetaan kertaluonteinen 10 milj. euron valtuus EuroHPC-toiminnan kansalliseen vastinrahoitukseen. **Strategisen tutkimuksen** myöntövaltuutta korotetaan 25 milj. euroa edelliseen kehykseen verrattuna ja **CSC:n tutkimusinfrastruktuurin** rahoitukseen osoitetaan 7,5 milj. euroa v. 2023, 12 milj. euroa v. 2024 ja 15 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien. **Ammattikorkeakoulujen T&K-toiminnan** vahvistamiseen osoitetaan pysyvä 5 milj. euron korotus.

Rahapelituotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uuden parlamentaarisesti linjatun rahoitusmallin mukaisesti em. menot siirretään rahoituslähteestä riippumatta ja hallitusohjelmassa linjatusta kehyssäännöstä poiketen kehykseen kuuluvaksi menoksi ja siirto tehdään jo vuodesta 2023 lukien. Suomen Akatemian tutkimusrahoitus on sidoksissa tieteen rahapelitoiminnan tuottoihin ja rahapelitoiminnan tuotoista saatu parlamentaarinen linjaus vaikutti merkittävästi siihen, että JTS2022-2025:ssä tehdyt leikkauspäätökset pystyttiin perumaan. Leikkauksilla pyrittiin sopeuttamaan tieteen veikkausvoittovarat rahapelitoiminnan tuottoennustetta vastaavalle tasolle leikkaamalla koko tieteen veikkausvoittovarojen **määrärahojen** (mom. 29.40.53) vähenemä Suomen Akatemian **tutkimusrahoitusvaltuudesta** (mom. 29.40.51) etupainotteisesti, koska valtuudesta johtuvat määrärahavaikutukset toteutuvat usean vuoden aikana. Tieteen rahapelitoiminnan tuottojen kompensaatiot vuodesta 2020 lähtien on kirjattu momentille 29.40.51 (2020: 36,2 milj. euroa, 2021: 27,5 milj. euroa, 2022: 25,5 milj. euroa ja 2023: 23 milj. euroa) ja nämä kompensaatiot päättyvät nykyisen JTS2022-2025:n mukaan vuonna 2023. Vuonna 2024 jäljelle jäisivät vain tuottoennusteen mukaiset

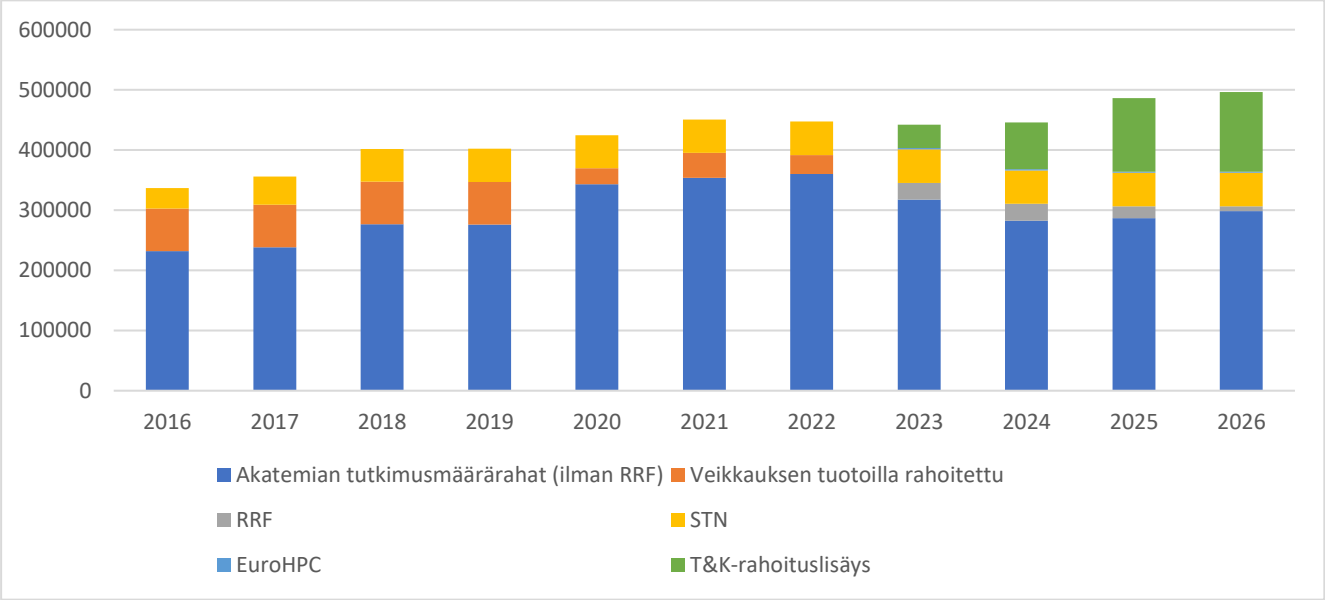
rahapelitoiminnan tuottoja vastaavat määrärahat momentille 29.40.53. Suomen Akatemian tutkimusrahoitusvaltuuden 146,5 milj. euron pysyvästä lisäyksestä JTS2023-2026:ssa 90 milj. euroa on JTS2022-2025:ssä tehtyjen leikkausten peruuttamista vuosina 2023 ja 2024 ja 80 milj. euroa vuosina 2025 ja 2026. Sen jälkeen pysyväksi valtuusleikkaukseksi olisi voimassa olevan JTS2022-2025:n mukaan jäänyt 10 milj. euron kehysleikkaus. Vain tämä 10 milj. euron leikkaus johtui muusta kuin rahapelitoiminnan tuottotasoon sopeuttamisesta.

JTS2023-2026:ssa rahapelitoiminnan tuotot ovat kehykseen kuuluvia, eivät enää kehyksen ulkopuolisia. Uuden mallin rakentuessa edelleen olisi toivottavaa, että virastomuotoisten toimijoiden, kuten Suomen Akatemia, rahapelitoiminnan tuotoista saama rahoitus voitaisiin budjetoida suoraan samalle momentille kuin muukin rahoitettava toiminta. Suomen Akatemian tapauksessa siis momentille 29.40.51. Tämä yksinkertaistaisi tutkimusrahoituksen budjetointia huomattavasti.

Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaista rahoitusta (RRF) kohdennetaan vuosina 2023—2026 Suomen Akatemian rahoitukseen paikallisten ja kansallisten infrastruktuurien toteuttamiseen, vihreää siirtymää tukevaan TKI-toimintaan sekä avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen. Vuonna 2021 Suomen Akatemialla oli RRF-valtuutta 45 milj. euroa ja vuonna 2022 40,5 milj. euroa. Vuoden 2023 9,5 milj. euron RRF-valtuuden toteutuminen riippuu Suomen lopullisesta saannosta. Näitä valtuuksia vastaavat määrärahat on budjetoitu vuosille 2023-2026.

Kuva 1: Suomen Akatemian tutkimusrahoitusvaltuus v. 2016 – 2026 JTS2023-2026:n mukaan

Kuva 2: Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat v. 2016 – 2026 JTS2023-2026:n mukaan

JTS2023-2026:ssa Suomen Akatemialle osoitettu lisärahoitus ei vielä riitä 4%:n tavoitellulle kasvu-uralle pääsemiseksi. Ennen kaikkea sillä vältetään voimassa olevan JTS:n mukainen rahoitustason lasku. Leikkausten peruuttamisen lisäksi Suomen Akatemian rahoitusvaltuus kasvaa vuositasolla 66,5 milj. euroa (v. 2024: 56,5 milj. euroa), mikä on askel oikeaan suuntaan.

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitukseen JTS2022-2025:ssä tehty 25 milj. euron pysyvä valtuusleikkaus on peruttu ja valtuustaso on vuosina 2023-2026 palautettu 55,6 milj. euron tasolle. Lukuun ei sisälly lisäystä aiempiin vuosiin verrattuna.

Ammattikorkeakoulujen T&K-toiminnan pysyvä vahvistaminen 5 milj. eurolla on todellinen lisäys voimassa olevaan JTS:ään verrattuna ja sillä pystytään tukemaan ammattikorkeakoulukentän T&K-toiminnan kehittymistä.

Yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja tutkimuslaitoksille mm. tietoliikenneyhteydet ja suurteholaskennan palvelut tarjoavan Tieteen tietotekniikan keskus Oy (CSC):n tutkimusinfrastruktuurin rahoitukseen osoitetaan 7,5 milj. euroa v. 2023, 12 milj. euroa v. 2024 ja 15 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien. Nykyinen DL2021-suurteholaskentaympäristö on rahoitettu kertaluonteisella 33 milj. euron investointiavustuksella. Nyt tehty ratkaisu mahdollistaa suurteholaskentaympäristön päivittämisen tarpeen mukaan ilman suurta kertarahoitusta valtion talousarviossa.

Jotta tutkimus- ja kehitysmenot saataisiin nostettua tavoitellulle 4%:n tasolle BKT:sta, tulisi rahoitusta kohdentaa myös suoraan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimusedellytysten vahvistamiseen rahoitusorganisaatioiden kilpaillun rahoituksen lisäksi. Alkuvuodesta 2023 valmistuu parlamentaarisen TKI-ryhmän ylihallituskautinen TKI-suunnitelma, jossa lisättävän TKI-rahoituksen suuntaamisesta linjataan.